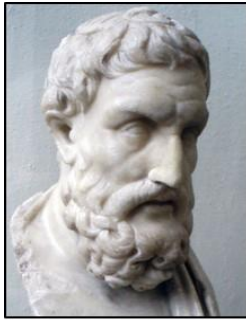

Ethiek van Epicurus

Epicurus

340 - 270 v. Chr. Epicurus

Epicurus was een Grieks filosoof en aanhanger van het atomisme.

Waar het om gaat in de filosofie is het persoonlijk lichamelijk en geestelijk geluk. Volgens Epicurus het hoogste goed in het menselijk leven. Centraal staat het vermijden van pijn en verdriet.

Wat is de leer en ethiek van Epicurus?

Onderstaande beschrijving is ingekorte en iets aangepaste informatie uit Wikipedia.

Lichamelijk genot

Nastrevenswaardig is genot. Het gaat bij Epicurus om de lange termijn. Zo is het onverstandig om veel te eten (wat direct genot oplevert) als dit leidt tot maagpijn. Genieten dus met mate. Epicurus zelf was tevreden met brood en water, hij leidde een uiterst sober leven.

Het is volgens Epicurus een door de natuur gegeven feit, dat zowel dier als mens het vermijden van pijn en het verkrijgen van genot nastreeft. Dit betreft puur het lichamelijke aspect. Hierbij geldt evenwel dat het verkrijgen van genot alleen bestaat uit het voldoen aan “natuurlijke” behoeften. Voor wat betreft behoeften onderscheidt Epicurus drie soorten: de *natuurlijke en noodzakelijke* (bijvoorbeeld eten en drinken), de *natuurlijke maar niet-noodzakelijke* (bijvoorbeeld iets lekkers eten), en de *niet-natuurlijke, niet-noodzakelijke* verlangens (bijvoorbeeld streven naar bekendheid, rijkdom etc.). Het “genot” waar het Epicurus om gaat is een bevrediging van de natuurlijke behoeften. Zijn deze bevredigd, dan is er geen reden verder genot na te streven. Bedoeld is dus zeker niet het kweken van nieuwe verlangens, om die dan vervolgens proberen te vervullen, want dat schept alleen maar geestelijke onrust.

Ataraxia, geestelijk “genot”.

De ataraxia (onverstoorbaarheid) wordt als zodanig niet als primair doel geformuleerd, maar het verkrijgen hiervan is wel nastrevenswaard. Ataraxia is een toestand van gemoedsrust en een blijvend gevoel van welbehagen, een geestelijk “genot” dus. Maar ataraxia is een resultaat, een toestand. Het fysieke genot daarentegen heeft met een activiteit te maken (die van de behoeftenbevrediging). Afwezigheid van vrees voor de dood of voor de goden, is een van de ingrediënten die Epicurus aandraagt om bij te dragen aan de ataraxia. “De dood gaat ons niets aan”, is een uitspraak van Epicurus, om aan te geven dat het leven belangrijk is om te leven.

Het beste leven is volgens Epicurus een teruggetrokken leven te midden van vrienden. De vriendschap speelt een grote rol: de epicuristische school stond bekend als besloten. Elke persoon die zich aansloot bij het epicurisme kon rekenen op de steun en het vertrouwen van de andere epicuristen. Epicurus' motto "Leef in het verborgene" duidt erop dat hij afraadt om publieke functies te bekleden of anderszins te veel in de schijnwerpers te treden.

Als er fysieke pijn is, kan die niet ontkend worden. Maar we kunnen wel een tegenwicht oproepen, door te denken aan aangename dingen die we meegemaakt hebben. Dus een geestelijk plezier als tegenhanger voor fysiek ongemak.

Theologie

Er bestaan volgens Epicurus ook goden die een zorgeloos leven leiden in de ruimten tussen de diverse werelden. Net als al het andere zijn zij samengesteld uit atomen, maar ze lijken wel eeuwig te zijn, omdat zij op de plek waar zij verblijven niet in botsing kunnen komen met andere atomen. Ze worden geacht volmaakt gelukkig te zijn en daarbij past niet dat ze zich met ons mensen bemoeien. Ze lijken een soort ideaal-mensen te zijn. Omdat ze feitelijk geen functie in Epicurus' wereldbeeld hebben, kan men zich afvragen of het puur traditionalisme is geweest, dat Epicurus ertoe gebracht heeft goden te laten bestaan. Hij zegt evenwel, dat de mensen van hun bestaan op de hoogte zijn, omdat ze in dromen soms iets van hen zien.

Waarneming / Kennisleer

De waarneming is volgens Epicurus de enige bron van kennis. Berekeningen en axiomatische principes leveren geen kennis. Er zijn geen aangeboren ideeën e.d., er bestaat geen niet-zinnelijke wereld waarvan mensen op een bepaalde manier kennis zouden hebben.

De waarneming verklaart Epicurus door te zeggen dat voorwerpen voortdurend beelden afscheiden die de zintuigen bereiken. Sommige van deze beelden dringen door tot in de ziel, bijvoorbeeld beelden van de goden in dromen. Er is niet een onafhankelijke instantie die de waarheid van onze zintuiglijke indrukken kan beoordelen. Alleen verdere waarneming kan een eerdere waarneming corrigeren.

Atomisme

In Epicurus' optiek betekent het atomisme dat alles mechanistisch verklaard kan worden. Er is geen bedoeling achter ons universum, alles is een toevallig samenstel van atomen. Ook het bestaande universum zal weer uit elkaar vallen.

Volgens Epicurus is de dood niets anders dan een uiteengaan van de atomen waaruit het lichaam en de ziel bestaan; alles houdt op, en er is geen leven na de dood. De grootste bronnen van vrees worden zodoende weggenomen.

Enkele uitspaken van Epicurus

- > Alle verlangens die niet tot pijn leiden indien ze onvervuld blijven, zijn niet-noodzakelijk.
- > Van al hetgeen de wijsheid verschaft met het oog op levenslang durend geluk, is het bezit van vriendschap verreweg het belangrijkste.
- > Onrecht is geen kwaad op zich, maar alleen vanwege de vrees die ligt in de verwachting dat men niet zal kunnen ontkomen aan hen die straffen.
- > Bederf niet hetgeen je hebt, door te verlangen naar wat je niet hebt; herinner je, dat wat je nu hebt, ooit iets was waar je naar verlangde.
- > Niets is toereikend voor degene voor wie het toereikende te weinig is.
- > Doe niets in je leven waarvan je bang zou zijn dat je naaste het ontdekt.

NB - Wel werd Epicurus vaak afgeschilderd als een oppervlakkige, genotzuchtige filosoof. Dit gebeurde in de oudheid al en werd in verheugde mate voortgezet door de kerkvaders.